

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 7

ŠTEV. 5

MAREC 1958

LETO XVII

Dr. I. Ahčin:

Sadovi boljševizma

(Predavanje za marec)

Mnogo se piše in govori o boljševizmu. Toda kljub temu je resnica, da si pod boljševizmom skoraj vsakdo med nami nekaj drugega predstavlja, vsekakor nekaj tujega, neprijetnega, kar mu ne ugaja, nekaj, kar se proizvaja v sovjetiji in se od tam izvažata po vsem svetu v večjih ali manjših količinah. Kadar se v kako državo uvozi dovolj tega prevratnega duha, pa nastane revolucija...

Za nekatere je boljševizem nekakšna zanka, ki jo Moskva meče na zapadni svet, da ga vanjo ujame. — Za druge je barbarstvo, ki iz Azije sili v Evropo, da jo zaslužji. — Drugim pomeni prevrat, ki naj iz sedanjih hlapcev napravi gospode in iz gospodov hlapce. — V mnogih očeh živi komunizem kakor ropar, ki bo pobral imetje tistim, ki danes z njim razpolagajo, in ga dal v roke tistim, ki danes postopajo in beračijo po ulicah. — Za mnoge je boljševizem skrunitelj družinskega in zakonskega življenja, ki vse prepušča nebrzdanim gonom in ki starše odvezuje dolžnosti do otrok in kjer se otrokom ni treba brigati za starše. Boljševizem je mnogim utelešena nekulturnost, ki nima okusa za lepoto, za umetnost, poezijo, za civilizacijo in kulturo. — V očeh zapadno kulturnega človeka velja boljševizem

večkrat kot anarhija brez reda in morale, brez ljubezni in pravičnosti, brez idej, ki delajo človeka to, da je človek. Za mnovega vernega človeka pomeni boljševizem kot sovražnik človeštva in sovražnik Boga, ki ruši svetišča in oltarje, ki surovo preganja vse, kar spominja na duhovnost in nadnaravnost in briše razliko med človekom in živaljo.

V resnici je boljševizem vse to: je res smrtni sovražnik družbe, kakor si jo zamišlja krščanstvo.

O tem se torej ne motimo. Toda motimo se, če mislimo, da je tako neznanjsko daleč od nas, če mislimo, da je bacil, ki se mora v dobro zaprtih posodah šele k nam zanesti. Ne, boljševiški mikrobi so razsejani po vsem svetu, po vseh pokrajinah in med vsemi narodi, kakor tudi na primer klice jetike plavajo povsod v zraku in jih vdihavamo. Vendar zbolijo le tisti, kdor je slaboten, kdor za to bolezen ni odporen. Tako je tudi z boljševizmom. Komunističen strup premaga družbo, ki je slabotna, neodporna. Zato se mi zdi koristneje, kakor govoriti o boljševiškem pojavu v Rusiji in njegovih sadovih, da govorim o nas samih, o naši družbi, in da pogledamo, če se in kako se pri nas javlja boljševiška bolezen. Mi vemo, kaj hoče medna-

rodni boljševizem: razkrojiti družbo na vseh področjih, napraviti zmedo in prevrat, iz katerega naj bi izšla diktatura komunistične stranke. Poglejmo torej nekoliko v naše javno življenje in se pomudimo ob nekaterih značilnostih.

1. Materializem. Naraščanje materialistične miselnosti je za čuda veliko. Človeka-materialista označuje to, da se ne briga za dušo in posmrtno življenje. Mnogo jih je, ki v Boga in nesmrtnost duše sploh ne verujejo. Za nje je samo materija, snov, ki jo imajo za večno in iz katere gibanja nastaja življenje, ki ga je s smrtjo telesa popolnoma konec. Za nje ni Boga stvarnika, ne njegove dobrote in previdnosti, oni ne priznavajo duše in njenega večnostnega, zagrobnega življenja.

Za materialista torej življenje ne more imeti drugega namena, kakor da bi tu na zemlji imel udobno in prijetno bivanje, da bi tem več užil in zadovoljil tem več svojih čutnih nagnenj. Od tod strasten lov za užitki, za zabavo in razveseljevanjem, nemirno hlastanje zajeti čim več, užiti čim več. Od tod pa tudi zlom in obup nad življenjem, če tak človek vseh pričakovanih uspehov in radosti ne doseže. Kako tudi ne! Saj za materialista sega življenje le od zibelke do groba in če se tu čuti prevaranega za radost, ki jo je pričakoval, je njegovo življenje brez cilja in smotra. Mnogi smatrajo številne samomore za bojazljivost in samomerilce za dezertarje iz trde življenjske borbe. Gotovo je na tem nekaj poleg raznih bolezenskih vzrokov, ki zmanjšujejo odpornost volje in jasnost spoznanja. Toda zelo mnogokrat pa je v ozadju samomora nevera, je materializem, ki ne more spoznati, da bi tudi trpljenje moglo imeti v življenju kak smisel. Dokler so ob cesti življenja livade s cveticami posejane, dokler je polno uspehov in ljubezni in gre vse po želji in sreči, se živi brez ozira na levo in desno. Ko pa pridejo križi in neuspehi, potem zgolj tostranski človek mnogokrat na svojem nebu ne vidi zvezd, ki bi mu kazale rešno pot, potem ga vodi korak

v prostovoljno smrt. Gotovo je naraščanje samomorov tudi v zvezi z rastočim materializmom.

Drugi pa **delajo** tako, kakor da ni Boga in duše. Prav za prav še verujejo v Boga, toda nanj ne mislijo. Za nje Bog ni mrtev, ampak prednost dajejo vsem drugim stvarjem. Kdor ima priliko priti do premoženja — da si na manj pošten način, in tega ne stori — je omejenec; kdor bi rad prišel naprej in pri tem ne nastavi noge tistemu, ki mu je napoti, je nezmožen človek; kdor se ob pravem času ne zna potuhiniti in zakriti svojega poštenega prepričanja, je neroden! Kolikokrat slišite taka mnenja in nazore iz ust ljudi, od katerih bi vse kaj drugega pričakovali.

Ta brezbržnost za nadnaravnost, za duhovne vrednote je velika rana naše dobe, ki razjeda tudi naše narodno telo.

Ali je to boljševizem? Ne. Toda je razorana njiva, pripravljena, da sprejme v sebe boljševiško seme. Trdim to, kar je nešteto krat trdil sam Lenin, da more komunist postati le tisti, ki je likvidiral svojega Boga, ki je zavrnil vero v posmrtno življenje in ki mu tvarni užitki in materialna sreča družbe pomenijo zadnji namen življenja.

Boljševizem je v svojem jedru materializem: brez Boga, brez vere v posmrtno življenje, je vera v samoodrešenje človeka po materiji in materialnem napredku. Zato preganja vse, kar spominja na Boga, preganja vero in duhovnike in mu je vera opij za narod.

Je pa zelo značilno, da smatra boljševizem zapadni krščanski kulturni svet že toliko omajan v veri v Boga, da lahko sredi njega prične **odkriti propagando proti Bogu**. Tega ne bi storil, ko je tako pazljiv za ljudsko razpoloženje — če ne bi vedel, da bo mnogim ta propaganda ugajala in da drugi ne bodo kazali preveč resnega odpora. Gavrani se zbirajo, kjer čutijo mrhovino, pravi sveto pismo. Boljševizem čuti, da je nekaj gnilega v državi Danski in sicer v mozgu, v čustvovanju mnogih, zato se upa pričeti odkrit boj proti krščanstvu celo v sa-

mih krščanskih deželah, ki jih je krščanstvo velike napravilo.

2. Gospodarstvo. Materializem je v gospodarstvo uvedel že liberalni kapitalizem, ki je razglašal načelo: Vsak naj bogati, kakor ve in zna! Razvijajoča se tehnika je ustvarila stroje, ki si jih je mogel nabaviti le tisti, kdor je razpolagal s kapitalom. Tako je prišlo do usodne ločitve: na eni strani podjetnik, ki razpolaga s proizvodjalnimi sredstvi in denarjem, in na drugi strani delovni človek, ki nima drugega kakor svoje delovne roke. Kapitalizem, gnan od sebičnega duha, je vso proizvodnjo naravnaval izključno na čim večji dobiček in je tudi delo vrednotil izključno le kot blago. V delavcu ni gledal družinskega očeta, ne človeka z dušo in duhovnimi potrebami, ampak le kot organ v pridobitnem procesu, le kot mali stroj, ki ga vrednotimo zgolj po tem, koliko proizvaja.

Nastal je tako prepad med podjetnikom in delavcem, med tistimi, ki nekaj imajo, in drugimi, ki ničesar nimajo. Tako je nastal proletarijat. Družabna plast delavstva, ki se preživlja le z delom svojih rok in ki more živeti le, če dela, če pa nima dela, pa je brez sredstev in pomoči za sebe, družino in bodočnost. Sedanji sv. oče Pij XI. v okrožnici »Ob 40 letnici« nagaša, da je proletarstvo ena najhujših ran sedanje družbe. Ena glavnih nalog dobro urejene družbe bi morala biti, da delavstvo zopet včleni v družbo in mu zagotovi tak položaj in gospodarska sredstva, da se bo čutilo kot enakovreden člen človeškega občestva.

Države, ki se zavedajo svojih socialnih nalog, so s primerno socialno zakonodajo mnogokje poskušale izboljšati socialni položaj delavskega stanu, pri čemer imajo gotovo velike zasluge tudi delavske strokovne organizacije. Tako pozna moderna socialna zakonodaja obvezne kolektivne pogodbe, zakon o najnižjih plačah, zavarovanje za brezposelnost, za nezgode, za bolezen, za starost in smrt. Uvedle so tudi obvezno rabsodišče, ki razsoja o nastalih sporih med podjetniki in delavstvom in preprečuje, da bi

lastnik brez ničevega razloga samovoljno metal delavstvo na cesto in da obratno tudi delavstvo ne stavlja zahtev, katerim po pameti ni mogoče ugoditi. Misel zgoraj omenjene papeževe okrožnice pa gre še dalje in priporoča, naj bi se sedanje mezdnno razmerje spremenilo v družabno razmerje, in to vse z namenom, da bi se delavec v resnici počutil kot enakovreden člen družbe in ne več kot proletarec brez zagotovljene življenjske eksistence.

Tudi v naši državi se je v zadnjem času v socialni zakonodaji mnogo na bolje obrnilo. Vidi se dobra volja vladnih krogov, da nadomestimo tisto, v čemer so nas v pogledu socialne politike druge države prehiteli. Toda že so na delu sile, ki se jim socialno delo države zdi nevarno za njih temne cilje. Če bo delavec zadovoljen, zavarovan in preskrbljen, če bo imel svojo hišico in vrtiček, ne bo prevratno razpoložen in ne bo prežet razrednega sovraštva. Zato so se temne sile takoj dvignile, da prepričajo delavca, da socialne pridobitve nič ne pomenijo, da so to le male drobtine, s katerimi se pa delavstvo ne sme zadovoljiti, ker mu gre ves donos proizvodnje. Tem ljudem ne gre v račun, da bi prišlo do sodelovanja med delom in kapitalom, da bi se družba pomirila in ustalila. Kajti to so poklicni agitatorji, ki z denarjem, ki prihaja iz tujine, podtalno rovarijo med delavstvom. Zahtevajo stvari, ki so gotovo pretirane in ki bi jih oni, če bi bili lastniki, nikdar ne dali in delavstvu tudi dati ne mogli. Ne govorim o zahtevah, ki so upravičene in ki jih bo še treba izvojevati. Nikakor še ni položaj delavstva pri nas tako urejen, da bi se v ničemer ne mogel izboljšati. Toda gospodarska blaginja je mogoča le tam, kjer je sodelovanje med vsemi činitelji proizvodnje. Zato je treba oblikovati tiste demagoge, ki hočejo, da prepad med stanovi ostane, ki hočejo, da bi delavstvo bilo v neprestanem mrzličnem in prevratnem razpoloženju.

Tistim, ki hočejo razkrojiti gospodarstvo, lebde pred očmi razmere v Rusiji in se na nje tudi sklicujejo.

Kakšno je torej sovjetsko gospodarstvo? To je amerikanizem, cepljen z boljše vizmom. Ameriško gospodarstvo je vsaj do zadnjega časa bilo prežeto s skrajnim liberalizmom in pod vplivom neomejenega gona za profitom. Ameriška industrija je zgradila veličanska podjetja, organizirala kolektive trustov in kartelov, v katerih delajo ogromne množice delavstva, ki izdeluje standardizirano blago: vsi enak klobuk, enako obleko, enak avto itd.

Ameriški inženirji so sovjetom zgradili industrijo. V njej je zaposlenega na sto tisoče delavstva. Kakšne razmere vladajo med delavstvom in kako je plačano, o tem imamo priliko zvedeti od očitvidcev, ki so edini v tem, da je položaj sovjetskega delavstva neprimerno slabši, kakor pa v zapadnih državah. Za svoje naporno delo, ki ga mora opravljati pod najhujšim priganjaskim sistemom, dobiva pasjo plačo, kakor bi jo naš delavec odklonil in bi tudi sovjetski štrajkal, če bi mogel. V tem sistemu je človek le stroj, kakor v kapitalizmu, le da je državni kapitalizem še mnogo hujši od privatnega, ker se je proti njemu mnogo težje boriti. O kaki enakosti ni govora. »Tovariš« ravnatelj dobiva mesečno po 2000 rubljev in še več, tovariš delavec pa dobiva plačo od 100 do 300 rubljev z neštevilnimi odtegljaji. V naši vrednosti bi bila to plača od 250 do 600 din. Življenjska vršina je torej mnogo nižja kot pri nas, posebno ker so živila, blago in obutev neprimerno dražja kakor v kateri koli evropski državi.

Ne hvalimo naših razmer in jih ne stavljamo za zgled. Korupcija v privatnem gospodarstvu je prav tako mogoča, kakor v državnem in tudi dejansko obstaja. Razni nesocialni podjetniki so najboljša reklama za boljše vizem. Vendar je državni kapitalizem še vse hujši, ker mu je težje priti do živega. Zakriva ga ogromen birokratični aparat, ki samega sebe krije.

Cilj mora biti, da se s primerno socialno zakonodajo in državnim nadzorstvom k polni odgovornosti prisili ne le delavske voditelje, ki se radi poslužijo demagogije, ampak prav tako tudi

podjetnike. Ni le delo, ki ima socialni značaj, ampak socialni značaj ima tudi denar. Dobro urejena država mora skrbeti za splošno blaginjo državljanov in se mora s pametnimi ukrepi boriti proti razredni borbi in gospodarskemu materializmu, pa naj prihaja od zgoraj ali od spodaj.

5. Vzgoja, šola. Tudi tu se kaže materializem v zelo otipljivih oblikah. Glavno stremljenje naše šole gre za tem, da natrpa otroke s čim več učne snovi. Učni redi so prebogato založeni. Toda za vzgojo volje in značaja ni časa. Otroka uče najraznovrstnejših predmetov, premalo pa zve o tem, kako naj živi, da bo narodu res koristil.

Če pogledamo predmete, se prednost daje tako imenovanim realnim predmetom priredoslovne vsebine. Dijak se uči mnogo kemije, fizike, matematike, ali malo izve o svoji domači zgodovini. Ne pozna svoje narodne preteklosti in zgodovine svojih očetov, vse premalo izve o lepoti svoje najožje domovine. Ko je napravil svoje šole, je izkoreninjenec in brezdomec. Ne ve, od kod izhaja in zato tudi ne, kam gre njegova pot. Ker nima preteklosti, tudi nima bodočnosti. Tudi tu je eden vzrokov, zakaj naše izobraženstvo tako redko najde pot nazaj med ljudstvo, iz katerega je izšlo.

Mnogokrat se graja nepovoljno razmerje med šolo in družino. Družina s svojo tradicijo in vernostjo ima vedno manj vpliva na šolo, oziroma nima sploh nobenega vpliva. Nenehoma se ponavljajo tožbe staršev, ne zaležejo pa nič. Šola postaja po sili centralistične državne uprave birokratična državna ustanova za proizvajanje istousmerjenega človeškega materiala, ki otroke odtujaše domu, staršem in tradiciji naroda. Taka mladina išče v poznejšem življenju le zatočišče v državni birokraciji, nima pa dovolj smisla za svojsko, samostojno in osebnostno življenje v službi naroda.

Pač pa se polaga velika važnost na telesno vzgojo in na telesno kulturo sploh. Na tem področju se je mnogo koristnega in potrebnega napravilo, čemur mora vsakdo pritrditi. Toda res je, da se pretirava. Tako prihajamo

do tega, da mladini bolj imponira odličen boksar, okreten nogometaš, hiter tekač, kakor pa resen umski delavec in znanstvenik. Težišče od duhovnega se vidno pomika na telesnost kakor pri primitivnih narodih, kjer postane poglavar tisti, ki je vse druge premagal in vrgel ob tla.

Tako se gotovo nehotе kažejo znaki tiste šole, ki je ideal boljše vizma. Boljševiška šola je tipično birokratična. Producira standariziranega, istousmerjenega, nesamostojnega človeka, ki naj se že iz otroških let vraste v državni kolektiv. Razbija družino in otroka odteguje družinski vzgoji. Tudi ona blesti po kopici realnih predmetov, pravstvena stran pa je tako zanemarljena, da sovjeti sami tožijo zaradi množičnih mladih zločincev in je sovjetska Rusija morda edina država, ki je morala za mladoletnike uvesti smrtno kazen. Mnogo govore o pesimizmu sovjetske mladine, ki bi hotela nekaj duhovnega, poročajo o številnih samomorih, ki so znak obupa nad pušto vsebino tega paradiža na zemlji.

4. Literatura, gledališče. Kdor zasleduje pojave na našem literarnem področju, in tisti, ki poseča gledališče, ni mogel prezreti zlasti v zadnjem času, da se na tem področju uveljavlja posebna moda, ki daje prvenstveno mesto mizeriji, revščini, gospodarski in moralni bedi in propalosti, to, kar sičr tvori dno družbe. V tej literaturi posije redko kak topel sončni žarek v življenje, ki bi pokazal lepoto življenja in ki bi si človek ob njem ogrel srce. Vemo, da vsaki veliki umetni tragičar reši senčno stran življenja. Tudi ne moremo pisateljem odrehati pravice, da pisateljsko tolmačijo gospodarsko bedo mnogih družabnih slojev. Toda kdor vidi v družbi samo bedo, sam zločin, samo prepalost, zasleduje izvesten namen. Tako knjigo človek bere, ali jo kupi za dar, če je prav posebno nezadovoljen in slabe volje.

In to hoče intelektualni boljše vizem tako v Rusiji, kakor povsod v svetu. Hoče vzbujati v človeku primitivne nagone, da končno nekdo iz množice, ki bere te reči, ali gleda v gledališču take predstave, končno naredi sklep:

sodobna družba je sestavljena iz samih hinavcev, licemerjev, propalic in vlačug. Naj jo vzame vrag čimprej, saj je gnila do mozga.

Ustvarja se neki krog literarnih strokovnjakov in kritikov, ki je sam v sebi zaključen. V svojih spisih in kritikah poveličujejo drug drugega in drug pred drugim vihte kadilnico. Vsako, še tako slabotno in malo vredno delo, če je iz tega kroga, razglašajo za veliko sodobno umetnino, za času odgovarjajočo umetniški realizem in ta svoj nazor diktirajo družbi. Kdor pa ne pripada materialističnemu miselnemu krogu, vse, kar le malo diši po duhovnosti, kar je recimo katoliško, pa takoj razglasijo za tendenčno, za moralizujočo, za manj vredno. Mimo vsega tega se gre s pomilovalnim zasmehom. V resnici pa je literatura, ki se danes na široko šepiri v revijah in sili v gledališče, izključno v službi historičnega materializma in zgolj tendenčna. Najrajši popisuje, kako se usoda poedinca tesno družijo z gospodarsko bedo in mizerijo. Socialni roman, kakor ga diktira ta literarna družba, je v popolni službi mehaničnega socializma.

Vodilo bi predaleč, če bi hotel govoriti še o kinu, ki tudi pomaga v veliki meri razkrajati zdrave temelje družbe. Zapeljevanje, zakonolomstvo, nezvestoba, umori, samomori, to so poleg ljubezenskega kiča poglavitni predmeti, ki jih obdelava. Dan za dnem se vrte nešteti filmi, tedensko jih poseča na deset tisoče ljudi, a kako malo je med njimi dobrih, ki bi jih bilo mogoče priporočati.

Zato se ne čudimo, ako mnogi danes, ki so si še ohranili zdrav čut, beže iz te literature in rajši segajo po potopisih, po romantiki in slede piscem v daljne pragozde, v puščave, kjer je še deviška zemlja, ali na gore, samo da ubeže duhomornosti in razkrajajoči tendenci intelektualnega boljše vizma. Zato pa klobuk doli pred tistimi pisatelji, ki še vedno razumejo v nas vzbuditi harmonična, lepa čustva. Hvaležni smo jim, da vztrajajo sredi težkih razmer in brezobzirnega nasprotovanja kulturno drugače usmerjenih literarnih tovarišev.

Govoriti bi moral o **podlistku** naših liberalnih meščanskih listov, ki so mnogokrat take vsebine, da razkrajajo družino in s cinizmom, spolzkostjo in senzualnostjo zastrupljajo že otroče v družinah, kamor tak list zahaja. Tako ta tisk vede ali nevede služi ciljem razumskega boljševizma, ki hoče razkrojiti družine, ker vidi v njih veliko oviro za mehanični kolektivizem.

Govoriti bi bilo treba o marksističnem **stavbarstvu**, ki se proslavlja s svojimi stanovanjskimi kasarnami. V teh pustih stavbah, zidanih brez duha in fantazije, naj bi se človek vzgojil za kolektiv, za klubski lokal stranke, za skupno čitalnico na občini itd.

In vendar vsa človekova narava, če je zdrava, kriči po lastnem ognjišču, lastni hišici in vrtičku okrog doma. Toda vseh teh vprašanj v tem okviru ni mogoče izčrpno obravnavati.

5. Le še besedo o politiki. Sistem političnih strank, kakor se je svoje dni razvil v demokraciji, je danes povsod na svetu v zatonu. Smrt demokracije pa so prinesle fiste stranke, ki ne poznajo demokracije, to je spoštovanja in lojalnega upoštevanja nazorov in stališč tudi drugače mislečih. Kaka stranka more biti demokratična v resničnem smislu besede le toliko časa, dokler so tudi druge stranke okrog nje demokratične in se poslužujejo demokratičnega načina za uveljavljenje svojega nazora. Če pa ena stranka prične s silijo, z zločinskimi hujškanjem množic, z uboji in umori, potem se je proti sili treba boriti pač s silo. Komunisti so bili v državni in mednarodni politiki prvi, ki so teror in nasilje razglasili za sredstvo političnega boja in ki so v svoj program psotavili diktaturo enega razreda nad vsem ljudstvom. Mi s fašizmom nikakor ne soglašamo, toda moramo resnice na ljubo poudariti, da so fašistične stranke povsod narastle in prišle do moči predvsem kot reakcija proti komunizmu. To je bilo v Italiji, na Madžarskem, v Avstriji in v Nemčiji. Imamo pa še tudi druge stranke, ki niso fašistične, ki pa se branijo komunističnega nasilja.

In kaj vidimo danes? Komunizem, ki vzdržuje v Rusiji neusmiljeno diktaturo in drži v pravi sužnjosti sovjetske narode, se danes hoče postaviti na čelo borbe za svobodo, ljudsko pravico in demokracijo. Pod tem zlaganim geslom snuje ljudske fronte, ki naj bodo le slepilo za komunistično skrivnico, hoteč razkrojiti v obstoječih političnih strankah organizirane ljudske množice in zanetiti revolucijo.

S pomočjo take ljudske fronte so poklicni revolucionarji prišli na oblast v Španiji in do oblasti za nekaj časa v Franciji. Kdor zasleduje dogodke v teh državah, ve, da ljudska fronta ni osrečila ne Španije, ne Francije. Toda to ljudsko fronto, ki zbira komuniste, socialiste in propadle meščanske stranke v en blok proti obstoječemu družabnemu redu pod krinko borbe za demokracijo, je treba opozoriti, kako malo je spoštovan človek in njegova pravica v Rusiji, ker že 20 let strahuje prebivalstvo najbolj krvav režim, ki ga pozna zgodovina.

Če hočemo proučevati delo boljševizma, ni torej treba hoditi v Rusijo. Njegove tipalke se pojavljajo tudi med nami. Spretno izrablja slabosti sedanje družbe in njenega ustroja v svoj prid, da bo pahnil ljudstvo v še večjo nesrečo. Zanimivo je razmišljanje o Rusiji, o lakoti, o izgnancih, o slabem položaju kmeta in delavca, o teptani osebnosti sovjetskega podanika, o zatiranju verstev, o diktaturi maloštevilne plasti nad narodom. Za poslušalec bi morda to bilo prijetneje, ker bi imeli zadovoljni občutek, da je Rusija daleč in da se nas vse to ne tiče. Toda to ne bi bilo tudi koristneje, ker bi živeli v zmotnem prepričanju. Zavedati se moramo, da stoji sovražnik sredi med nami in da tisti sovražnik in nezaželen pospeševatelj družabnega razkroja čisto ni nihče drugi kot mi sami. Ogrožena je tudi naša družina, naša šola, naša narodna in verska kultura, naš državljanski mir in politične svoboščine.

V nevarnosti človek rad postane fatalist, da prične govoriti: kar bo, pa bo! To bi se reklo ravnati kakor žaba, ki se sama vrže v žrelo kači, da jo

pogoltne. Tako daleč nismo. Med nami še vedno svetijo vekovite zvezde, klicarke in vodnice k večnim zakonom in nespremenljivim ciljem. Govore nam o veri v nadnaraven človekov namen, pa tudi o veri v zdravje in moč našega naroda. Tudi med nami je še vedno mnogo dobre volje in zdravega čuta, pa tudi zdravega smisla za naravno, svobodnega človeka vredno življenje, kateremu se upira vsak boljševiski eksperiment.

Treba je le, da vsakdo stori svojo pošteno dolžnost v zasebnem in javnem življenju in da s pozitivnim delom ruši tisto bolno fatalistično in razkrojevalno nastrojenje, ki ga ustvarja materializem. Imamo svoje ideale o človeku, o družbi, o državi in moramo biti pripravljeni za nje ne le živeti, ampak tudi kaj žrtvovati.

Demokracija, svoboda? Da in zopet da! Toda svoboda mora biti urejena, disciplinirana, sicer se sprevrže v tiranijo in postane človeka nevredna.

Društveni večer na praznik sv. Jožefa

Namen prosvetnih društev ni samo prirejati igre, zabave in koncerte, temveč naš cilj mora biti, nuditi svojim članom tudi družinsko vzgojo in ohranjevati tradicije, na katerih slovi človeška družba. Važni so sestanki, kjer se zberejo ne samo člani in članice, temveč tudi njihovi starši, bratje in sestre, da pride družinski izraz do veljave. Pesem miri in blaži človeka, igra ga zabava, godba vzbuja veselje in živahnost, toda vse to je premalo za društveni sestanek. Potrebna je dušna hrana, ki mora biti mnogolična, nuditi pa mora nekaj za uho, za oko, za srce, pa tudi za dušo.

Priliko za tak društveni večer nam vsako leto nudi praznik sv. Jožefa. Namen tega večera je, povezati med seboj društvenike, ki pripadajo različnim stanovom. Sv. Jožef kot krušni oče našega Odrešenika je bil po svojem poklicu ročni delavec, zato naj zlasti v delavskih okrajih pritegnejo k temu večeru tudi naše delavstvo. Sv. Jožef je zaščitnik mnogih prosvet-

Ni še dolgo, kar smo živeli pod diktaturo, toda ljudje take reči hitro pozabijo, prav tako, kakor pravi Napolitanec: *Passato il pericolo, gabbato il santo*. (Ko preide nevarnost, se delaš norca iz svetnika, ki si ga malo prej klical na pomoč.) Danes zopet ljubimkujejo nekateri z idejami, ki so še mnogo nevarnejše in bi bile usodnejše, kakor pa je bila pretekla diktatura.

Treba je, da pozitivni in dobri katoličani kažejo več zanimanja za javno življenje, za kulturna in šolska vprašanja in da se neustrašeno postavijo za svoje pravice. Če bo pogum, delavnost, prepričanje in navdušenje na naši strani, potem bo na tej strani tudi bodoči rod, tudi mladina, ki je povsod tam, kjer je nepotvoreno navdušenje in iskreno prepričanje.

Toda neodločni, mlačni niso vredni ne svobode, ne demokracije, in tudi nebeškega kraljestva ne.

nih društev, zato naj društva svojega zaščitnika nad vse dostojno proslave. V dneh, v katerih živimo, potrebujejo tudi naša društva verske poglobitve. Kakor je nekoč kralj Herod hotel pogubiti mladino, tedaj se je dvignil božji rednik in skrbno čuval nad Detetom. Tako mora v današnjih časih prosvetno društvo skrbno čuvati nad mladino, kar se bo zgodilo, če se bodo društveni člani s prošnjami zatekali k našemu pokrovitelju sv. Jožefu.

Društvom priporočamo sledeči spored:

Zjutraj naj imajo člani in članice skupno sv. obhajilo in s tem obenem opravijo svojo velikonočno dolžnost, popoldne po večernicah pa se zbero v društvo, kjer naj sodelujejo vsi odseki s primernimi točkami. Društveni pevski zbor naj zapoje pevske skladbe na čast sv. Jožefu, zbor deklamatorjev naj deklamira Sardenkovo pesem »Sv. Jožef«, ki obsega 7 živih slik iz življenja sv. Jožefa. Te žive slike sestavi dramatični odsek, na razpolago so pa

tudi skioptične slike za ta program. Društveni predsednik naj ima slavnostni govor o sv. Jožefu; tvarino nudi Vestnik Prosvetnih zvez št. 1-2 l. 1927, kjer je objavljen celoten govor. Tudi

Vestnik št. 1-2, 1930, prinaša primerne deklamacije in 3 govore, primerne za ta društveni večer. Na ta način bodo društva dostojno proslavila svojega zaščitnika in zavetnika.

Dekliški krožek

Dekliški krožki so sestavni del prosvetnega društva, kjer zbirajo dekleta, ki hočejo poštene družbe, poštene zabave in dobre vzgoje. Teden za tedenom se zbirajo dekleta na svojih sestankih, predelujejo tvarino, ki jo prejmejo od Vodstva dekliških krožkov, in se vneto pripravljajo na prosvetne tekme in na bodočo javno prireditve v Ljubljani. Važno je, da društvo in zlasti odbor pomaga pri tem delu dekliškimi krožkom in jim gre kolikor mogoče na roko. V društvu naj vedno vlada pravo družinsko razmerje med odseki. Tudi tisti, ki so se morda že osamosvojili, to so fantovski odseki, naj imajo še vedno svojega odbornika v glavnem odboru, da se složno in nemoteno more vršiti delo v društvih. Tudi dekliški krožki imajo svojo zastopnico v glavnem odboru društva, slično, kakor ima Vodstvo dekliških krožkov in Vodstvo fantovskih odsekov svoje odbornike v glavnem odboru Prosvetne zveze. Nikakor ne smemo rušiti medsebojnega delovanja, temveč je naša dolžnost, da ga spopolnujemo in pospešujemo. Bliža se 25. marec, ko prirejajo naša društva materinske proslave. S temi materinskimi proslavami je prva začela Prosvetna zveza že leta 1926., ko se je na isti dan v 116 društvih prvič slavila slovenska mati. Od naših organizacij so povzele materinske dneve druge organizacije. Zato naj društveni odbori takoj pripravijo načrt za

materinski dan,

ki naj bo 25. marca. Zveza sama nudi dovolj tvarine, ki se nahaja v vsakem letniku Prosvetnega vestnika v februarški ali marčevi številki od leta 1926. dalje. Lepe so deklamacije, recitacije in igrokazi, ki so izšli v Vestniku leta 1936. v 2. številki, ki je na razpolago

še pri Prosvetni zvezi. V poštrev pridejo tudi igrice za materinski dan, katere je napisal naš znani mladinski pisatelj p. Krizostom. V. zvezek n. pr. vam nudi: Zvezda, Naočniki, igrice v 2 dejanjih, Mamičin praznik, deklamacija. Če tvoja mamica je v letih, deklamacija; dalje VI. zvezek, ki obsega igrice V Indijo Koromandijo in 2 deklamaciji za materinski dan; VII. zvezek: Mamičin najlepši dan, prizorček za rajanje, igrice V boj za mamico, kadar praznuje mamica svoj god, prizorček, Materina pot, deklamacija. Vsak zvezek stane 4 din in se naroča pri Prosvetni zvezi. Zveza nudi tudi lepo serijo skioptičnih slik za to priliko kakor tudi predavanje o slovenski materi, o Marijinem življenju v slikah, Marija v umetnosti, Rafaelove Madone in slično. Tudi predavanje o lurški Materi božji, ko praznujemo letos 80 letnico njenega prikazovanja, bi bilo na mestu. Tako imajo društva in dekliški krožki dovolj tvarine za proslavo materinskega dne. Tudi simbolične vaje »Za materjo« ali »Slovensko dekle« ali one na pesem »Kaj pa delaš, Anzelček« zelo povzdignejo slovesnost. Hvaležnost naših članic nalaga torej, da krožki gotovo priredijo materinske dneve.

Prosvetna zveza v Mariboru ima na razpolago

še naslednje barvane oziroma nebarvane slike na filmskem traku:

18. Večno kraljestvo — cerkvena zgodovina;
19. Čudoviti razmah krščanstva;
20. Papeštvo in Cerkev;
21. Rimske katacombe;
22. Preganjanje kristjanov v rimskem cesarstvu;
23. Rim ali Moskva;
24. Boj sovjetov proti Kristusovi Cerkvi.

Delavska družina

(Predavanje za marec)

Omejen človeški razum nikoli ne bi mogel niti slutiti, da bodo kedaj časi nastopili, v katerih bo zloba tako velika, da bo napadala osnovno celico človeške družbe — družino.

Če se za bežen hip ustavimo in pri-
sluhujemo utripu milijonov src, ki ži-
vijo in so živeli svoje upanje, veselje
in radost, nam bo v trenutku jasno,
da bi bilo življenje za več kot pol
bogastva oropano, če si ga zamislimo
brez te božje ustanove.

Družina! To je kakor prisojna cvet-
na livada z mnogo lepote in velikimi
obeti, kakor pristan ob razburkanem
morju, kakor prižgano ognjišče v mr-
zlem dihu sveta. Ona velika ljubezen,
ki bi morala ves svet ožarevati kakor
s poveznj sončnih pramenov, se zdi,
da se je razbita v poslednjih drobcih
rešila v skupnost žrtve odpovedi in
duhovne lepote vzajemnega družin-
skega življenja. Tisoči in milijoni so
v njem doživeli svojo srečo in s trp-
ljenjem zanjo svoje usovršenje. Nad
milijoni zibelk se je v družinah kakor
iz angelske pesmi sklanjala v dihu či-
ste ljubezni utršana božja lepota in
večna dobrota.

Mož, žena, narod! Oče, mati, dete!
Ljubezen, odpoved, žrtev in lepota iz
nje se družijo v družini v skupnost
in povezanost z vsem človeškim ži-
vljenjem tako, da bi bilo brez nje pra-
vo opustošenje, barbarsko razdejanje,
razčlovečenje vsega zemskega življe-
nja, pozverinjenje in še več.

Zver zadosti pohoti, vstane in gre
in se ne mení za zarod. Pa še ta ne
vedno. Še ta v vzajemnosti po narav-
nem nagonu skrbi za novo življenje,
dokler samolastne obrambe in oskrbe
ni zmožno. V tem je obsodba člove-
kova, ki je začel bežati pred vezmi
družine, jih začel trgati in razbijati,
da je samega sebe ponižal pod žival.
Ironija in tragika borbe proti njej pa
je še posebno v tem, da jo brezdušni
gon za naslado in uživanje ubija prav

v imenu občestvenosti, socialno-druž-
bene skupnosti, kakor da se da sreča
mnogih ustvariti iz uničene, zdroblje-
ne sreče vseh družbenih ediníc, vseh
družin.

Boj proti družini je zato nekaj po-
polnoma nenaravnega, v vseh smereh
nečloveškega. Je to največja zabloda
vseh časov. Samo najbolj zgrešeni in
gnili življenjski nazori in samo podle
duše so ga zmožne bojevati.

Kako žalostno je zato, če prihaja do
najmočnejšega poudarka ravno v de-
lavskem sloju, v njegovih masah, ki
bi morale vse sile strniti, da v dobri,
pešteni družini sredi borb življenja
ohranijo tisto majhno tiho nebeško
srečo, ki je v njej še nekako ostala
iz raja pregnanemu človeštvu.

Zdi se v teh dneh, da je prav za-
radi poznanja bodočih zablod in ne-
človeških masovnih gibanj delavskih
slojev, ki jih človek ni mogel slutiti,
večna Modrost v človeški podobi sto-
pila zaradi posebnega poudarka po-
svetitve družine v krog zemeljskih
otrok v delavski družini.

Večni čar svete noči, vsa prelest
božje harmonije, ki iz duhovne lepote
revne družine zveni v človeških du-
šah, kakor bi na nebeških poljanah
naših src prepevajoči angeli z vsemi
zvonovi zvonili k največjemu prazni-
ku človeških zmag, naj bi razmajala
tudi nas, razgibala nas, da bi vzlju-
bili družino kot dar z neba, kot ža-
rišče njegove lepote in odten neslu-
tene njegove sreče. Delavska družina
v Nazaretu s svojo revščino in trp-
ljenjem, s svojo čednostjo in boguvdano
lepoto življenja naj bi bila v trplje-
nje delavskih družin srečo pričarujoči
žarek svetlega upanja božjih otrok.
Glasen klic je to, da je treba vse moči
strniti, vse sile napeti, da ustvarimo
tako družino z njeno duhovno srečo,
ki jo nobeno bogastvo in materialna
sreča sveta odtehtati ne more.

Proti brezboštvu razkrajanja posta-

vimo v sredo življenja Boga-zedinite-lja. Brez njega ni mogoča srečna družina. Zlasti ni mogoča posvečena, v borbah in trpljenju preizkušena delavska družina; Rasti mora neoskrupljena v koreninah iz čistega razmerja fanta in dekleta, živeti brez použivanja nenravnih združitev, sadov združitve ne sme moriti z zločinsko roko. V vsem skrivnostnem medsebojnem razmerju, v vseh veseljih in težkih urah bodi kazalec božja postava, nekako vsa dejanja oživljajoča nevidna božja prisotnost. Iz nepopisne vere in molitve pa naj raste herojska moč makabejske matere za pravo vzgojo in srečo njenih otrok, za pripravljenost na vse. V družinah samih je treba zopet tek življenja naravnati z močnim poudarkom v njeno skupnost, iz katere se je vse preveč iztrgalo. Morali bi z vsemi sredstvi pospeševati zaposlenje v tej skupnosti, poiskati v njej drobnega dela nezaposlenim rokam. Varovati bi morali skupno mizo, skupno gospodarstvo, skupno molitev. S čutom doživete družinske povezanosti delajo v njej vsi za vse. Samostojen zaslužek mladega fanta in dekleta še od daleč ne sme biti povod za nekako trgovsko razmerje z ostalo družino, kakor se dogaja sedaj, ko so posamezni člani kakor v kakšni javni menzi v družini le na hrani in v oskrbi proti domenjenu znesku plačila. Ostali zaslužek pa smatrajo za nevezan na družinsko življenje, da so si bratje in sestre le kakor po slučaju združeni tujei.

Često tesni domovi in še tesnejša stanovanja naj pri vsej skromnosti dihaljo pristrčnost in domačnost. Delavska dekleta naj v njih izživljajo svoj notranji lepotni čut. Vse v delavskem stanovanju naj priča, da je v njem nežna skrb doma, ki s tankimi nitmi hoče uvesti v borno zemsko življenje zlasti soj plemenitega srca. Delavska dekleta naj za lepoto domov porabijo mnoge ure, ki jih sicer porabijo za načičkanje gole zunanjosti, s katero brez pravega deklišтва iščejo ulice, zabavišč in ne-

srečnega odrešenika za nekak zakon državnih sankcij za preživetje.

Ne sme biti več moderna brezbriznost za otroka, ko odraste letom božanja in cartanja. Katoliška delavska družina živi kakor iz ene same duše. Vsi z vso ljubeznijo slede stopinjam vseh v svetem strahu, da ne bi kje srečali nečesa, kar bi nanje madež vrglo, kar bi nevidno poseglo kakor tat v kraljevsko bogastvo od viharjev in prevar sveta nedotaknjenih otrok. Doma so besede zato tehtane, kakor da je od vsake izmed njih odvisna vsa sreča, so dejanja preudarjena: prijateljstva, obiski, časopisi, knjige so izbrane samo za v okvir posvečene družinske skupnosti. Kar vanj ne spada, v družino ne sme. In kar ta okvir ruši od zunaj: prireditve, izleti, organizacije, mora ostati daleč od nje. Za vse pa je treba velike modrosti, ki jo v tvarnem svetu samem ni. To more dati in daje na pošteno prizadevanje kakor venee za pridobljeno borbo le večna Modrost.

V vprašanju obstoja družine, zlasti delavske družine se zato srečavata dva najgloblja življenjska nasprotstva: neumnost sveta in Modrost večnosti, satanstvo brezboštva in dobrota svetosti, minljivost časovnega in nesmrtnost večnega.

Čas je rodil dovolj trpkih sadov, zadosti grenkih razočaranj. Iz teme zablod je zato vstala ura dneva, da v danem gledanju vidimo po destruktivni sili uničeno vse, kar moremo imenovati vzorno, lepo, dobro, hrepenenja vredno. Razrušena družina pomeni samomor za družbo, je grobokop sveta.

Delavska družina zato beži pred kužnim duhom časa, v katerem smrdi po razdrti sreči in ugaslih zvezdah vzorov. Nečloveški borbi proti družini zoperstavi moč zmagojučega duha odpovedi, da je v vsaki izmed njih kos nazareškega veselja, v vsaki slovenski delavski družini nov Betlehem, v vsem siromaštvu neskončno bogat košček rajске sreče.

Prosvetna razstava

Že v zadnji številki smo omenili, da se bo vršila ob 40 letnici Prosvetne zveze jubilejna razstava. Otvorjena bo 26. junija, nameščena v dvorani frančiškanske prosvete v Ljubljani. Za razstavo pridejo v poštev predmeti, ki ponazorjujejo razvoj in organizacijo našega prosvetnega dela, in to ne samo ljubljanske prosvete, temveč tudi mariborske. Razstava naj poda verno sliko našega kulturnega udejstvovanja. Vse, kar dokazuje, kako so naši pionirji zasadili prve lopate, kako se je gibanje začelo, napredovalo, kakšna so pota in sredstva, vse to spada na razstavo. V poštev prihajajo torej sledeči predmeti:

1. Razstave prosvetnih, izobraževalnih, delavskih, pevskih društev in odsekov.

2. Zastave fantovskih in dekljskih krožkov, kroji, slike njihovih velikih nastopov.

3. Modeli društvenih domov, za katere smo že prosili ona društva, ki imajo lepe domove, da lahko služijo za zgled drugim. Vsi ti modeli morajo biti izvršeni v velikosti 1:25.

4. Slike večjih prireditvev, t. j. socialno prosvetnih tečajev, katoliških shodov in prosvetnih taborov.

5. Prosvetna literatura, Vestniki, koledarčki, Mladost, Orlič, Kres, Vigred, Naš dom, prosvetne knjižice, ki jih je izdala mariborska Prosvetna zveza, publikacije bivše Orlovske zveze, Zveze fantovskih odsekov.

6. Diagrami, ki bodo pokazali statistiko Zveze in delo prosvetnih društev.

7. Ljudski oder z malimi modeli odrov, vzorno urejeno garderobo, ločeno za igralce in igralke.

8. Na razstavi bo kompletna knjižnica in društvena soba.

9. V poštev pridejo tudi kinoaparati, skioptikeni, epidiaskopii, stereoskopii, reflektorji in radio aparati, to so tehnični pripomočki pri prosvetnem delu.

Društva naj takoj začno razpravljati in zbirati stvarino. Vso stvarino naj pošljejo do 15. marca na Prosvetno zvezo. Za podrobne informacije je Prosvetna zveza vedno na razpolago društvom.

Razno

Društva, ki so plačala članarino za leto 1957 v februarju 1958 so naslednja: Okrožje Kamnik: Mekinje 50 din; okrožje Radovljica: Kropa 118 din; okrožje Ribnica: Ribnica 165 din; škofjeloško okrožje: Škofja Loka 218 di; šmarsko okrožje: Stična 55 din. Društveni blagajniki storite svojo dolžnost!

Kinoaparat, že rabljen, a dobro ohranjen, za nemi film, je ugodno naprodaj. Znamka Ernemann I. Primeren za vstavitev zvočne aparature. Dobra dia naprava Zeiss. Pojasnila v Društvenem domu v Trbovljah.

780 filmov tujega izvora in izdelka je bilo lani v prometu v vsej naši državi, ko je bilo domačih filmov le 61 in še teh v skromni dolžini 15.500 metrov. Državna filmska centrala je

objavila statistiko o filmih in kinematografih v lanskem letu in navaja te številke. Vsi tuji filmi so dali skupaj 822.419 metrov dolžine. Američani so spravili na naše tržišče največ filmov. Razumljivo, ker zlasti manj izobražena publika zelo rada gleda razne kowboyske in gangstrske filme, za katere pa so le Američani specialisti. Vseh ameriških filmov je 436. Druga je Nemčija s 174 filmi, tretja Francija z 81, potem Avstrija s 35, Anglija z 21 in Češkoslovaška z 8 filmi. Zadnja je Rusija z enim filmom. Državna filmska centrala, ki filme prva pregleda, je prepovedala vrteti devet filmov, a za mladino izpod 16 let pa še tri. Vseh kinematografov je v naši državi 585, od teh je 330 zvočnih in 55 nemih. Vseh sedežev je 113.971. Po

banovinah se kinematografi razdele takole: dunavska 94, savska 70, dravska 55, vadraska 24, moravska 15, drinska 18, primorska 15, vrbaska 12 in zetska 11. Naša domača produkcija

ni niti v povojih. Pač pa se tuja podjetja zanimajo za naše kraje in pridejo večkrat k nam posnemati filme. Lani so posneli 19 filmov, večinoma v Dalmaciji in Bosni.

Četrta zdravstvena ura za mesec marec

Hlev in gnojišče

Prvi del zdravstvene ure: Čitanje.

V kmetiskem gospodarstvu je hlev zelo važen objekt. Gospodar je ponosen na svoj hlev in na svojo živino ravno tako, kakor na svojo hišo in družino, če je zdrava in pridna. Kako tudi ne! Saj mu živina pomaga hraniti in vzdrževati njega in njegovo družino, mu vozi in orje, daje mleko in meso in še marsikaj drugega koristnega. Živino vzredi, proda in dobi sredstva za nakup drugih življenjskih potrebščin.

V naših poljedelskih in živinorejskih krajih skoraj ni hiše, kjer bi ne redili živine, če ne več, pa vsaj kravico za mleko ali par prašičev za priboljšek. Tudi delavec in obrtnik, ki nimata polja, kaj rada redita kakšno glavo v hlevu. Zato stoji hlev skoraj pri vsaki hiši v okolici mest in na deželi.

Kakor je hlev važen in potreben pri gospodarstvu, tako je tudi velikega pomena pri ljudskem zdravju. In sicer v dveh ozirih: prvič hlev sam, v svoji zgradbi, drugič hlev kot kraj, ki se v njem in pri njem zbirajo in kopičijo živinski odpadki.

Kakor so primerni stanovanjski prostori potrebni za pravilen in zdrav človekov razvoj, tako zahteva tudi umna živinoreja, da je živinski hlev (in tudi svinjak) tako zgrajen in urenjen, da bo imela živina v njem dovolj prostora, svetlobe in zraka in da bo na suhem ležišču. Nizek, temen, zatohel, vlažen in umazan hlev ovira razvoj živine, pospešuje živinske bolezni, zlasti tuberkulozo, in vpliva tudi na slabšo kakovost mleka, v prvi vrsti na snago mleka. Tudi odstranjevanje odpadkov v takem hlevu je ovirano.

Na žalost je še malo hlevov takih,

ki bi odgovarjali zahtevam današnjega časa. Eden od vzrokov leži mogoče res v pomanjkanju sredstev za izboljšanje hleva, vendar je kriva v veliki meri še nepoučenost in zaostalost, ki prihaja do izraza v mnenju: »Kar je bilo do sedaj dobro, bo dobro tudi še v naprej.« Kajti marsikaj se da izboljšati na hlevu brez bogve kakšnih večjih sprememb. Tako n. pr. ne zahteva velikih denarnih sredstev prezidava oken v hlevu. Ker na oknu pri hlevu ni potreba nikakšnih kljuk in mehanizmov, se da okvir za tako okno izdelati doma, kupiti je treba edino le steklo, oziroma mrežo za poletno dobo. Okna morajo biti velika, da je v hlevu svetlo. Okvir mora biti tesno vdolan, da pozimi pri špranjah ne pihha. Doma se da napraviti tudi stropna zračilna naprava za zračenje hleva in sicer s preprostim mehanizmom za odpiranje in zapiranje od tal. Taka stropna zračilna naprava zelo dobro opravlja svojo nalogo v vsakem letnem času.

Za izpopolnitev drugih današnjih zahtev glede hleva je potrebnih več sredstev, ker zahtevajo prezidavo hleva. Stari hlevi so prostorninsko zelo stisnjeni in nimajo nikakšne kanalizacije. Če hočemo, da bo hlev prostoren in suh, moramo to upoštevati že v načrtu za hlev in temu primerno tudi izvršiti zgradbo. S kanalizacijo hleva dosežemo, da tekoči odpadki sproti odtekajo in ne močijo tal v hlevu. S tem prihranimo na stelji, na delu in ohranimo laže snago v hlevu. Za povečanje prostornine hleva ni potrebno zgraditi večjega hleva; več zračnega prostora dobimo, če dvignemo strop višje ali če stropa sploh ne delamo, marveč zgradimo dobro zaprto strešno konstrukcijo.

Bolj nevaren za ljudsko zdravje je

hlev kot kraj, kjer se zbirajo živalski odpadki. V odpadkih so namreč zdravju škodljive sestavine in bolezenske kali, ki povzročajo bolezni, če pridejo v človeka. Vanj pridejo lahko na več načinov: ali z mlekom, ki se onesnaži pri molži, ali skozi tla hleva v bližnji vodnjak oziroma studenec, ali pa z muhami na živila.

Za preprečitev raznašanja živalskih odpadkov na človeka moramo v hlevu izpolniti sledeče zahteve:

1. živinskih odpadkov ne smemo puščati okoli živine, marveč jih moramo čimprej odstraniti,

2. živinske odpadke odstranjujemo v nalašč v ta namen zgrajeno gnojišče za hlevom,

3. tla v hlevu so betonirana,

4. v hlevu skrbimo za odstranjevanje muh,

5. pri molži mleka se držimo vseh tozadevnih predpisov, zlasti pazimo na snago posode, kravjega vimena in lastnih rok.

Še večjo nevarnost kakor nesnažen hlev pomeni neurejeno gnojišče. Kako slabo je še marsikje pri nas preskrbljeno glede gnojišča, in sicer grešimo največ glede kraja, kjer leži gnojišče in glede zgradbe gnojišča samega.

Gnojišča vidimo na vseh mogočih neprimernih krajih in le tam zelo redko, kamor spadajo. Za gnojišče ni primeren kraj prostor ob cesti, ob stanovanjski hiši ali sredi dvorišča, kajti potrebno je, da je gnojišče čim bolj oddaljeno od ceste in stanovanja, v prvi vrsti zaradi muh in v drugi vrsti zaradi onesnaževanja prostora okoli gnojišča, kar je neizbežno. Znano je, da se muhe rede največ v gnoju, kamor znosijo svoja jajčeca. Če je tedaj gnoj v neposredni bližini stanovanja, je umevno, da bo tudi v stanovanju polno muh in ž njimi tudi delci gnoja in odpadkov na živilih, po katerih se muhe sprehajajo.

Vse to nam veleva, da moramo postaviti gnojišče v kraj, čim dalje od stanovanjskih prostorov, najboljše za hlev in ne predenj. V ta namen vzi-

damo v hlevu, v zadnji steni nasproti vhodu še ena vrata za dostop k gnojišču. Skozi ta gnojiščna vrata kidamo gnoj iz hleva. Če imamo ta vrata, bo ostal vhod v hlev, kjer so glavna vrata, bolj snažen in se bo manj odpadkov raznašalo po dvorišču in v stanovanje. Tudi muh bo manj v stanovanjski hiši, ker jim bo od rok letati čez hlev ali okoli hleva in bodo zadovoljne s hrano na gnojišču.

Izbira kraja za gnojišče je torej zelo velikega pomena in se da že mnogo dobrega doseči s pravilno orientacijo gnojišča.

Prav tako važna pa je izgraditev gnojišča. Kakor je potrebna na primer gospodinji posoda za kuhinjske odpadke, ki jih ne more trositi po kuhinji ali pa sproti metati skozi vrata ali skozi okno za hišo, tako mora tudi gospodar imeti za gnoj prirejeno posodo — prostor, ki mora biti svoji nameni primerno urejen. Primitivno gnojišče ni drugega, kakor kos prostora za odlaganje gnoja. Navadno vidimo tak prostor nekoliko poglobljen v zemljo, včasih tudi s kamenjem ali s hlodi obložen. Gnojnica in dež, ki izpira gnoj, pronica skozi zemljo ali pa se razliva po okolici. Tako gnojišče je imel prvi človek, ki se je pečal z živinorejo in prav tako gnojišče ima še danes po tisočletjih.

Zaradi snage v hiši in okoli doma in zaradi lastnega zdravja je potrebno, da si gnojišče uredimo tako, da se bo gnoj zbiral na enem samem prostoru in da gnojnica ne bo mogla niti pronicati niti odtekat v okolico. Po določenem načrtu izkopljemo primerno veliko jamo in betoniramo dno, stene in strop. Tako zgradimo gnojnično jamo. V stropu je odprtina s pokrovom. Tam gnojnica priteka in tam jo tudi črpamo iz jame. Strop gnojnične jame služi tudi kot gnojišče, to je tisti prostor, ki ga še obzidamo z nizko betonsko ograjo in kamor odlagamo gnoj. Betonske stene morajo biti močne in dobro oglašene s cementno malto, da ostanejo gladke in jih gnojnica ne razje. Če je potrebno, je površina gnojišča lahko večja, kakor

je strop gnojnične jame. V tem premeru sega gnojišče seveda preko stropa gnojnične jame. Načrte za gnojišča in gnojnične jame, odgovarjajoče številu glav živine, dajeta banska uprava in Higijenski zavod brezplačno.

Da zatremo zared muh v gnoju, se priporoča gnoj na gnojišču večkrat premetati. Gospodar, ki si bo zgradil gnojišče z gnojnično jamo, si bo lahko boljše gnojil svoje polje, kajti gnojnica, ki velja za najboljše gnojilo, se mu ne bo zgubljal v zemljo po dvorišču in po potih. Njegov gnoj ne bo več sama izprana suha stelja. Zato ni samo iz zdravstvenih, marveč tudi iz gospodarskih ozirov potrebno urejeno gnojišče z gnojnično jamo.

Drugi del zdravstvene ure:

Razgovor in sklepi.

A. Razgovor o hlevu in gnojišču pri kmečkem domu. Poslušalci povedo svoje mnenje k zgornji razlagi. Dopolnijo tudi to, kar so slišali s svojimi lastnimi izkušnjami.

B. Odbornik za zdravstvo zbere od navzočih (v svrhu povečanja zanimanja in sodelovanja) statistične podatke in sicer:

1. Koliko hiš je zastopanih pri četrtni zdravstveni uri?

2. Koliko hiš od navzočih ima hlev?
3. Koliko hiš ima neurejen hlev?
4. Koliko hiš ima svetel in zračen hlev?
5. Koliko hiš ima tla hleva urejena in kanalizirana?
6. Koliko hiš ima gnojišče pred hlevom?
7. Koliko hiš ima gnojišče ob cesti?
8. Koliko hiš ima gnojišče ob hiši?
9. Koliko hiš ima gnojišče na dvorišču?
10. Koliko hiš ima v hlevu gnojišče na vrata in gnojišče za hlevom?
11. Koliko hiš ima primitivno, nezavarovano gnojišče brez betonirane gnojnične jame?
12. Koliko hiš ima popolnoma urejeno gnojišče z gnojnično jamo?

C. Odbornik za zdravstvo povabi navzoče gospodarje in gospodinje, da si uredijo hlev in gnojišče z gnojnično jamo tekom časa po obrazloženih vidikih. Primerno ugotovi, kateri gospodarji in gospodinje in v katerih točkah se prijavijo letos izboljšati ali preurediti svoj hlev ali svoje gnojišče.

Pripomba: O drugem delu zdravstvene ure spiše odbornik za zdravstvo zapisnik in pošlje prepis Prosvetni zvezi.

Vsebina: Dr. I. Ahčin: Sadovi boljše vizma. — Društveni večer na praznik sv. Jožefa. — Dekliški krožek. — Delavska družina. — Prosvetna razstava. Razno. — Četrta zdravstvena ura za mesec marec.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadružno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec